

TARKASTUSLAUTAKUNNAN

ARVIOINTIKERTOMUS 2021

INARIN KUNNAN KUNNANVALTUUSTOLLE

Johdanto

Tarkastuslautakunnan laatimalla arviointikertomuksella vastataan kysymykseen 'Miten kunnanhallitus ja kunnan viranomaiset ovat onnistuneet toteuttamaan valtuuston asettamat tavoitteet?' Arviointikertomuksen tarkoitus on antaa valtuustolle tietoa kunnan päätöksentekoon ja ohjaamiseen. Tarkastuslautakunta arvioi tavoitteiden toteutumista kuntalaisten näkökulmasta. Arvioinnin lähtökohta on valtuuston hyväksymässä talousarvioissa ja –toimintasuunnitelmassa asetetut kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Kunnanhallitus esittää toimintakertomuksessa selvityksen valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunta esittää arviointikertomuksessa valtuustolle arvionsa valtuuston tilikaudelle asettamien tavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunta ei ota kantaa valtuuston asettamien tavoitteiden sisältöön. Arvioitavana on toiminnan, toimintatapojen sekä palveluiden järjestämisen tarkoituksenmukaisuus. Tarkastuslautakunta voi lisäksi ottaa kantaa tavoitteiden esittämistapaan ja arvioitavuuteen, toiminnan laatuun, tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen.

Tarkastuslautakunnan toiminta ja tilintarkastus

Inarin kunnan tarkastuslautakunnan jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet 1.8.2021 alkaen valtuustokaudella 2021–2025:

Arto Leivo, puheenjohtaja	Harri Hirvasvuopio
Kari Lohiniva, varapuheenjohtaja	Satu Yliluoma
Arto Valo	Kaisa Tanhua
Eila Kallioinen	Kai Jentala
Katja Lettinen	Inker-Anni Linkola
Riitta Näkkäläjärvi	Arto Törmänen
Kirsti Kustula	Teija Tamminen

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on (Kuntalaki 123 §):

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;

6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Tilintarkastajana on toiminut Tilintarkastusyhteisö KPMG Oy Ab.

Tarkastuslautakunnan kokoustyöskentely ja painopistealueet 2021:

Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuoden 2021 aikana 4 kertaa (2020: 6 kertaa). Lautakunta on käsitellyt kokouksissaan 53 § (2020: 72 §). Tarkastuslautakunnan työskentely tilikaudella on edennyt laaditun tarkastussuunnitelman mukaisesti.

Tilikauden painopistealueena tarkastuslautakunnalla on ollut *sosiaali- ja terveyslautakunta*. Tarkastuslautakunta on osallistunut tarkastuslautakunnalle suunnattuihin ulkopuolisiin koulutuksiin vuoden 2021 aikana. Koulutuksia olivat arviointiseminaari sekä Hallintoakatemian ”Tarkastuslautakunnan perehdytys kuntaorganisaation arjen näkökulmasta” -koulutus. Tarkastuslautakunnan työskentely on tapahtunut kokoustyöskentelynä.

Tilintarkastaja on raportoinut tarkastuslautakunnalle havainnoistaan väliraportin muodossa sekä yhteenvetoreportissa. Tarkastuslautakunta on käsitellyt saapuneet sidonnaisuusilmoitukset kokouksissaan ja jatkanut ne edelleen valtuustolle tiedoksi.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa on kuultu muun muassa seuraavia henkilöitä:

- Kunnanjohtaja Toni K. Laine
- Sosiaali- ja terveysjohtaja Jaakko Seppänen
- Avohoidonjohtaja Mirja Laiti
- Sivistysjohtaja Ilkka Korhonen
- Vapaa-aikasihteeri Mervi Urpilainen
- Talouspäällikkö Pirjo Kyrö
- Inergia konsernin toimitusjohtaja Tommi Koskinen
- Inarin Lapin Vesi Oy toimitusjohtaja Paulus Lepistö
- Inarin Kiinteistöt Oy toimitusjohtaja Sampo Kirjarinta

Tarkastuslautakunnan jäsenten vastualueet toimielinten toiminnan seurannassa 2021–2025:

- Eila Kallioinen, sivistyslautakunta
- Riitta Näkkäläjärvi, sivistyslautakunta
- Katja Lettinen, sosiaali- ja terveyslautakunta
- Kirsti Kustula, sosiaali- ja terveyslautakunta
- Arto Valo, tekninen lautakunta
- Kari Lohiniva, tekninen lautakunta
- Arto Leivo, kunnanhallitus ja elinvoimajaosto

Esteellisyydet

- Arto Leivo ei ole osallistunut sosiaali- ja terveyslautakunnan asioiden arviointiin (jäsen sosiaali- ja terveyslautakunnassa).
- Kari Lohiniva ei ole osallistunut sivistyslautakunnan ja elinvoimajaoston asioiden arviointiin (jäsen elinvoimajaostossa ja varajäsen sivistyslautakunnassa).
- Kirsti Kustula ei ole osallistunut teknisen lautakunnan ja elinvoimajaoston asioiden arviointiin (varajäsen teknisessä lautakunnassa ja varajäsen elinvoimajaostossa).

Tuloskehitys ja talousarvion toteutuminen

Ulkoinen tuloslaskelma (t€)	2021	2020	Muutettu TA 2021	Tot. %
Toimintatuotot	12 276	9 849	8 747	140 %
Henkilöstökulut	-28 579	-27 188	-28 557	100 %
Palvelujen ostot	-25 682	-24 585	-25 404	101 %
Muut toimintakulut	-9 130	-8 275	-8 559	107 %
Toimintakulut yhteensä	-63 390	-60 049	-62 520	101 %
TOIMINTAKATE	-51 114	-50 200	-53 773	95 %
Verotulot	30 223	28 245	29 753	102 %
Valtionosuudet	26 167	27 129	26 664	98 %
Rahoitustuotot ja -kulut	991	893	861	115 %
VUOSIKATE	6 266	6 058	3 505	179 %
Poistot ja arvonalentumiset	-3 690	-2 617	-3 235	114 %
TILIKAUDEN TULOS	2 576	3 441	270	953 %
Poistoeron ja rahastojen muutokset	-46	-66	-28	165 %
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	2 530	3 375	242	1044 %

Kunnan tilikauden toimintatuotot lisääntyivät 2,4 miljoonaa euroa (24,6 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Talousarvio ylittyi toimintatuottojen osalta toteuman ollessa noin 140 % talousarviosta. Myös toimintakulut kasvoivat 3,3 miljoonaa euroa (5,6 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Toimintakulut yhteensä toteutuivat talousarviossa arvioitua suurempina lopullisen toteuman ollessa noin 101,4 % talousarviosta.

Toimintakatteeksi muodostui 51,1 miljoonaa euroa talousarvion ollessa 53,7 miljoonaa euroa (toteuma 95,1 %). Vuosikate parantui vertailuvuodesta yli 200 tuhatta euroa ja näin ollen riitti kattamaan tilikauden poistot. Tilikauden ylijäämä on toteutunut huomattavasti budjetoitua ylijäämää suurempana.

Tarkastuslautakunnan huomiot:

Tilikauden ylijäämä on suurempi kuin talousarviossa oli suunniteltu. Ylijäämän syntyminen mahdollisti toimintatuottojen ja verorahoituksen kasvu ja kulujen toteutuminen olennaisilta osin talousarvion mukaisesti.

Tarkastuslautakunta haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota toimintakulujen kasvuun 3,3 miljoonalla eurolla 2020-2021. Toimintakulujen kasvua on syytä seurata tarkasti, jotta ne yhdessä muiden nykyisten ja tulevien haasteiden kanssa eivät aiheuttaisi talouden tasapainon yllättävää heikkenemistä. Sote-palveluiden siirtymisellä hyvinvointialueen hoidettavaksi on suuri vaikutus kunnan tuloihin ja menoihin. Valtionosuudet ovat laskeneet ennakoitua nopeammin. Ennustettu väestörakenteen kehitys heikentää huoltosuhdetta.

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota uuden talousjärjestelmän käyttöönottoon ja toimintaan liittyviin ongelmiin. Niistä aiheutui talouden seurantaan epävarmuutta. Tilinpäätöksen valmistuminen viivästyi. Tarkastuslautakunta kysyy, onko järjestelmäongelmien aiheuttaman taloudellisen ja toiminnallisen haitan määrästä, esimerkiksi käytetyistä työtunneista ja aiheutuneista kustannuksista, saatavilla yksilöityä tietoa ja laskelmia? Onko palvelun toimittajan kanssa selvitetty aiheutuneen haitan korvaamista?

Talousarvio toteutui tilivuonna sitovuuden osalta.

Tase ja investoinnit

Tilikauden investointimenot (netto) olivat yhteensä noin 1 miljoonaa euroa mikä on noin 1,4 miljoonaa euroa vähemmän kuin talousarviossa on arvioitu. Investointien nettokokonaistoteumaan vaikuttivat laskevasti tilikauden maanmyyntitulot sekä sosiaali- ja terveydenhuollon irtaimiston myyntivoitot. Nettoinvestointeja on suunnitteilla vuodelle 2022 noin 4 miljoonaa euroa ja suunnitteluvuosille 2023 - 2024 keskimäärin 2 miljoonaa euroa. Lähivuosien merkittävimmät investoinnit kohdistuvat kouluihin, varhaiskasvatukseen sekä erilaisiin näihin toimintoihin liittyviin investointeihin.

Kunnan omavaraisuusaste on kehittynyt vertailukaudesta positiivisesti. Omavaraisuusaste oli tilikauden lopussa 77,3 % ja näin ollen ylitti tavoitetason (2020: 73,82 %, 2019: 72,66 %, 2018: 72,3 %, 2017: 69,8 %). Oma pääoma vahvistui ylijäämäisen tuloksen myötä ja on tilikauden lopussa 58,7 miljoonaa euroa.

Kunnan lainakannassa ei tapahtunut olennaista muutosta edelliseen vuoteen verrattuna. Tilikauden vähennys oli noin 1,7 miljoonaa euroa. Talousarviolainaa ei nostettu tilikaudella. Lainaa per asukas –tunnusluku on vertailukauden tavoin edelleen erittäin matala, 1.484 euroa asukasluvulla 7.008 laskettuna (2020: 1.769 euroa asukasluvulla 6.861 laskettuna). Vastaava tunnusluku konsernitiedoilla laskettuna on merkittävästi enemmän 6358 eur / asukas. Vuonna 2020 tilastokeskuksen mukaan keskimääräinen lainamäärä kuntataloudessa oli noin 3.448 euroa / asukas (2019: 3.000 euroa / asukas). Inarin kunnan lainamäärä on nyt neljättä vuotta peräkkäin alle 2.000 euroa / asukas.

Kunnan kassan riittävyyteen asetettu tavoite toteutui tilikaudella. Kassan riittävyys parani edelleen edellisvuodesta 4 päivää ollen nyt 47 päivää (2020: 43 päivää, 2019: 35 päivää). Kassatilanne on edelleen vahva ja kassa vahvistui lainojen lyhentämisestä huolimatta.

Tarkastuslautakunnan huomiot:

Tilikauden aikana on jatkettu huonokuntoisten rakennusten alaskirjauksia. Tilinpäätöksessä viitataan alaskirjausohjelmaan. Tarkastuslautakunta kysyy, löytyykö ohjelman sisällöstä yksilöityä tietoa tilinpäätöskirjasta? Onko alaskirjausohjelmassa otettu huomioon taloudelliset lähtökohdat?

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota kunnan lainasalkun suojauksen tasoon. Yleinen talouden tilanne on muuttunut, inflaatio kasvaa ja korot nousevat. Tilinpäätöksessä tuodaan esille, että kunnan lainasalkun suojausaste on ollut kohtuullisella tasolla. Kuluvalla tilikaudella on tarkoitus valmistella lainasalkun suojauksen päivittämistä. Tarkastuslautakunta kysyy, onko suojaukselle päätetty tavoitetasoa.

Kuntakonsernin osalta tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota kiinteistöjen 14,6 milj. euron korjausvelkaan ja sen epäselvään esitystapaan toimintakertomuksessa. Korjausvelan osalta jää epäselväksi millaisia toimenpiteitä ja tavoitteita sen suhteen on päätetty ja miten ne ovat toteutuneet. Millainen kiinteistöpoliittinen ohjelma on olemassa?

Talousarviovuoden 2021 toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen hallintokunnittain

Valtuusto

Valtuustolle ei ole asetettu sitovia tavoitteita.

Valtuusto on kokoontunut vuoden 2021 aikana 7 kertaa ja käsitellyt 79 §.

Valtuusto on hyväksynyt vuoden 2020 tilinpäätöksen sekä myöntänyt vastuuvapauden tilivelvollisille (KV 17.6.2021 § 32). Valtuusto on hyväksynyt talous- ja toimintasuunnitelman vuosiksi 2022–2024 joulukuussa 2021. Valtuuston päätöksellä kunnan tuloveroprosentti on pidetty ennallaan 19 %:ssa vuodelle 2022.

Merkittävimmät päätökset:

- *Inarin kunnan sijoitustoiminnan perusteiden hyväksyminen (KV 25.2.2021 § 4).*
- *Organisaatiomuutos, jonka seurauksena elinvoimalautakunta lakkautettiin sekä konsernijaosto muutettiin elinvoima- ja konsernijaostoksi 1.8.2021 alkaen (KV 17.6.2021 § 24).*
- *Kuntalain mukaisen hallintosäännön hyväksyminen (KV 23.9.2021 § 60).*

Valtuuston osalta talousarvio ylittyi hieman toteuman ollessa 103 %. Valtuuston määrärahaa korotettiin 35.000 euroa koronatilanteen takia siirrettyjen kuntavaalien vuoksi. Valtio on lisäksi kompensoinut kuntavaalien siirtymisestä aiheutuvia kustannuksia 8.000 euron asukasluvuun perustuvalla korvauksella.

Kunnanhallitus

Arvioitavissa olevat kunnanhallituksen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääosin toteutuneet.

Kunnanhallitus kokoontui vuoden 2021 aikana 19 kertaa ja käsitteli 314 § (2020: 274 §). Kunnanhallituksen jäsenet tai varajäsenet ovat pääsääntöisesti osallistuneet kokouksiin, muutamissa kokouksissa ei ole jäsen tai varajäsen ollut paikalla. Hallituksen kokouksia on toteutettu myös hybridimallin mukaisesti.

Talousarvio ei toteutunut sitovuuden osalta, kokonaistoteuma oli 93,9 %. Tilikauden nettomenot alittuivat noin 167.500 euroa.

Elinvoimapalvelut

Kunnan elinvoimapalvelut sisältyvät jatkossa kunnanhallituksen alaiseen hallinto-osastoon. Tilikauden 2021 alusta kunnan yritys- ja kehittämispalvelut siirtyivät osaksi hallinto-osastoa, kun Elinkeinot & kehitys Nordica eriytettyinä taseyksikkönä lakkautettiin. Yritys- ja kehittämispalvelut on toteuttanut vuonna 2021 valtuuston hyväksymän Inarin kunnan elinvoimaohjelman painopistealueita, joita ovat Yrittäjän Inari, Saavutettava Inari ja Arktinen Inari. Kunnanhallitus edistää osaltaan myös elinvoimaohjelman painopisteitä, kuten fyysisen ja digitaalisen saavutettavuuden kehittämistä ja yritysten toimintaedellytysten edistämistä.

Vuonna 2020 alkaneen koronapandemian jatkuminen aiheutti edelleen haasteita elinvoiman edistämisen osalta.

Tarkastuslautakunta haluaa kiinnittää huomiota kunnan edunvalvonnan pääpainopisteiden tavoitteiden asettamiseen ja niiden toteutumisen arviointiin. Poikittaisten tieyhteyksien, tietoliikenneyhteyksien sekä autotestauksen 5G –yhteystarpeiden kehittämisen tavoitteet ja niiden toteutumisen arviointi jää avoimeksi. Tarkastuslautakunta kysyy, olisiko näille pääpainopistealueille mahdollista asettaa toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita.

Kunnanhallituksen talousarvion kokonaistoteumaan vaikutti erityisesti yritys- ja kehittämispalveluiden nettomenojen alitus, joka oli noin 168.000 euroa. Yritys- ja kehittämispalveluiden osalta budjetti oli sekä toimintatuottojen että -kulujen osalta ylijäämäinen. Toteumaan vaikuttivat erityisesti tilikauden aikana myönnetty budjettiin sisällyttömät hankeavustukset sekä toimintakulujen alhaisempi toteuma pääosin koronapandemian vuoksi.

Kehittämisen ja yhteistyöhankkeiden osalta talousarvio alittui reilusti lähinnä käyttöomaisuuden myynnistä kertyneiden myyntivoittojen vuoksi. Ivalon alueen yleiskaavan laatiminen on edelleen kesken koronapandemian vuoksi. Toiminnalle asetetut tavoitteet toteutuivat kuitenkin pääosin Ivalon yleiskaavaa lukuun ottamatta. *Tarkastuslautakunta pyytää tarkennusta siihen, millä tavalla koronatilanne on käytännössä vaikuttanut yleiskaavan etenemiseen?*

Tarkastuslautakunta haluaa lisäksi kiinnittää huomiota yleisesti kunnanhallituksen tavoitteiden määrittelyyn ja esitystapaan. Tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa monessa kohdassa kuvataan toimintaa ja sen laajuutta, mutta varsinaisten tavoitteiden määrittämiseen ja toteutumisen arviointiin kaivataan selkeämpää kannanottoa. On tärkeä selvittää, millaisia selkeitä mittareita tavoitteille on asetettu ja kuinka niitä seurataan. Tarkastuslautakunta edellyttää, että tavoitteiden toteutumista avataan toimintakertomuksessa enemmän.

Tekninen lautakunta

Arvioitavissa olevat teknisen lautakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääosin toteutuneet.

Teknisen lautakunnan toimintakatteen toteuma oli 96,7 % talousarviosta. Nykyinen palvelutaso säilytettiin peruspalveluissa sekä matkailua edistävissä kohteissa kuten ulkoilu- ja virkistyspalveluissa.

Juutuanpolun pohjoinen haara valmistui lopullisesti kesällä 2021. Hankkeeseen saatiin EAKR-rahoitusta.

Kunta toteutti yhdessä Inarin Lapin Vesi Oy:n kanssa Sudentien alkupään ja siihen liittyvän vesi- ja viemäri-verkoston saneerauksen. Hanke valmistui 2021.

Yhteensovittavan maankäytön suunnittelun merkitys taloudellisen noususuhdanteen hyödyntämisessä on korostunut.

Ympäristöhoitoa jatkettiin tilikaudella työllisyystöinä. Hyvä työllisyystilanne vaikeutti merkittävästi työllisyystöiden organisointia.

Työllisyystöihin on haastava saada henkilöstöä, sillä salassapitovelvollisuuden vuoksi kunnalla ei ole tietoa pitkäaikaistyöttömistä henkilöistä. On myös huomioitu, että nykyisin pitkäaikaistyöttömiltä ei vastaanoteta hakemuksia kesätyöpaikkoihin.

Yhdyskuntasuunnittelu

Tilikauden toimintakateen toteuma oli yhdyskuntasuunnittelun osalta 44,05 %. Toimintakate alittui 88.977 euroa. Ilman sisäisiä kirjauksia kate oli 71 % ja näin ollen alitus 77.526 euroa. Tähän kohtaan merkitään lunastuskorvaukset sekä tonttien vuokratulot.

Koronaepidemia vaikutti matkailurakentamiseen negatiivisesti, mutta omakotitonttien kysyntä jatkui edelleen vilkkaana. Asemakaavoitus painottui omakotialueiden laajennuksiin ja asemakaavojen saneerauksiin. Yritystoimintaa tulevista asemakaavamuutoksista valmistuivat tilikauden aikana muun muassa seuraavat:

- Peräsaajon teollisuusalueen asemakaavan muutos sekä
- Inarin asemakaavan muuttaminen Juutuanpolun varressa yritystoimintaa tukevaksi.

Yhdyskuntarakentaminen

Yhdyskuntarakentamisen toimintakate oli 103,59 %. Toimintakate ylitti arvioidun 53.969 eurolla.

Katujen rakentamiskohteet

Tilikauden aikana toteutettiin muun muassa seuraavat hankkeet:

- Inarin kirkonkylän Juutuanvaaran ensilumenladun lumetusjärjestelmän suunnittelu.
- Ivalo Sudentien alkupään saneeraus.

Sudentien saneerauksen kustannusten ylittyessä arvioidusta hankkeen toteuttamisen varmistamiseksi siirrettiin suunnitellut Pommikuopantien liittymän rakentamisen sekä Kerttuojantien jatkon ja päällystysien investoinnit tuleville vuosille. Tekninen lautakunta teki asiasta päätöksen kesäkuussa 2021 (TEKLT 2.6.2021 § 35).

Yksityisteiden kunnossapitoa tuettiin 61.000 eurolla vuonna 2021.

Löytöeläntärahassa oli vuoden aikana laskutustietojen mukaan 19 eläintä ja 35 laskutusvuorokautta.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan toteutunut toimintakate oli 54,13 %. Kate alittui 25.877 eurolla.

Rakennus- ja toimenpidelupia myönnettiin tilikaudella 210 kpl. Vuonna 2021 uusista rakennuslupahakemuksista yli 90 % jätettiin sähköisesti.

Rakennusvalvonnan sähköisen arkiston digitointi on edelleen kesken. Arkiston luominen on aloitettu vuonna 2017 ja projektia jatkettiin edelleen vuonna 2019. Uusi rakennusvalvontaohjelmisto on otettu käyttöön loppuvuodesta 2018. Tarkastuslautakunta huomautti arviointivuoden 2020 yhteydessä digitoinnin viivästymisestä.

Tarkastuslautakunta kysyy ovatko Inarin kunnan alueen kiinteistörekisterin tiedot ajan tasalla? Kiinteistövero-kertymä on kasvanut vuosien saatossa mutta onko kunnassa vielä rakennuksia ja kiinteistöjä, jotka eivät ole kiinteistöveron piirissä?

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Pandemiatilanteesta huolimatta toiminnalliset tavoitteet toteutuivat pääosin hyvin.

Inarin kunta on hyvin edustettu aluehallinnossa.

Toimintatuottoja kertyi 30,3 %:a suunniteltua enemmän. Toimintamenot puolestaan ylittyivät 4,2 %:a talousarvioon verrattuna. Talousarvio kokonaisuudessaan toteutui suunnitellun mukaisesti.

Valtuusto siirsi 509.000 euroa erikoissairaanhoidosta sosiaalityön alle. Määrärahan siirto liittyi mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen uudelleen järjestelyyn.

Sosiaali- ja terveysosasto teki valtuuston päätöksellä omaisuuden myynti- ja takaisinvuokrausjärjestelyn 3StepIT Oy:n kanssa sosiaali- ja terveysosaston lääkinnällisten ja kuntoutukseen liittyvien laitteiden osalta. Siirtyneen omaisuuden arvo kaupantekohetkellä oli 31.12.2021 oli 592.500 euroa.

Lastensuojelussa vahvistettiin perheissä tehtävää työtä. Pandemian aikana lastensuojelun palvelujen tarve on jonkin verran kasvanut. *Valvira ja aluehallintovirasto ovat valvoneet lastensuojelun määräaikojen toimeenpanoa valtakunnallisesti, lastensuojelun määräajat eivät ole toteutuneet Inarissa valvontajaksolla 1.10.2020-31.3.2021. Inarin kunnan antamien vastineiden perusteella lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnin valmistumisen määräaika on ylittynyt kahdeksassa tapauksessa (11.8 %). Selvityksen mukaan kyseessä on kirjausvirhe. Tarkastuslautakunta kysyy, onko kirjauskäytännöt korjattu ja onko asiassa selvinnyt muita puutteita.*

Lapin aluehallintovirasto on lähettänyt Inarin kunnalle 25.3.2021 ohjauskirjeen koskien puutteita Attendo Oy:n Aurora-yksikössä (THL:n toteuttama kysely). AVI korosti ohjauskirjeessä kunnan vastuuta. Tarkastuslautakunta kysyy, onko tarkastuskäynnissä selvinnyt puutteita ja onko niiden korjaamista seurattu?

Perusterveydenhuollon osalta järjestettiin lakisääteiset ja tarpeelliset terveyspalvelut kuntalaisille sekä ulkopaiikkakuntalaisille ja ulkomaalaisille. Matkailun vapautuminen loppuvuodesta lisäsi ulkomaalaisten asiakkaiden määrää merkittävästi.

Vuoden viimeisellä puoliskolla pandemiaan liittyvä testaustoiminta ja jäljitystoiminta kuormittivat palveluja merkittävästi. Toiminnoista aiheutui myös lisäkustannuksia. Valtiolta saadut korvaukset kattoivat pääsoin syntyneet kulut.

Taloushallinnon ohjelmamuutokset ja toiminnalliset haasteet vaikeuttivat huomattavasti talousseurantaa koko vuoden ajan.

Avohoito

Talousarviototeuma oli 98,7 %. Toimintatuotot olivat 99,4 %. Myyntituottoja oli arvioitua vähemmän ja vastaavasti maksutuottoja arvioitua enemmän. Toimintakulut olivat 98,8 %. Henkilöstön kulujen toteuma oli 98,4 %.

Laitoshoito- ja asumispalvelut

Ikäihmisten kasvava palvelun tarve sekä palveluiden tuottaminen keskitetysti lisää sekä tehostetun että tavallisen ja välimuotoisen palveluasumisen tarvetta tuleville vuosille. Kotihoidosta siirtyvät asiakkaat ovat runsaasti hoitoa tarvitsevia. Kunta ei lisää suunnitelmallisesti omaa asumispalvelutuotantoaan vuosina 2020–2022 vaan laitoshoidon pyrkii osaltaan, muun muassa kuntoutuksen tehostamisella, tukemaan kotihoitoa.

Kunta ostaa kilpailutuksentuloksena solmitun puitesopimuksen perusteella palveluja ja/tai yksilökohtaisilla sopimuksilla tehostettua palveluasumista yksityisiltä palveluntuottajilta. Toimintatuottojen toteuma jäi arvioitua alhaisemmiksi.

Vuoden 2021 henkilöstökulut ylittyivät johtuen pääasiassa korona-ajan vaikutuksista. Osaavan, riittävän ja ammatillisen henkilöstön turvaamiseen pyritään aktiivisella rekrytoinnilla sekä tarjoamalla henkilöstölle ajankoh- taista koulutusta ja työssäjaksamista tukevia toimenpiteitä sekä hyviä työskentelyolosuhteita.

Lääkäritoiminta

Talousarvio toteutui lääkäritoiminnan osalta suunnitelman mukaisesti. Myyntituottoja kertyi arvioitua enemmän. Toimintamenot toteutuivat suunnitelman mukaisesti. Lääkäritilanne oli hyvä ja sijaisia oli hyvin tarjolla.

Sosiaalityö- ja toimeentuloturva

Kuljetuspalveluiden kustannukset ovat edelleen nousussa väestön ikääntymisen takia. Työmarkkinatuen kuntaosuus on noussut työttömyyden kasvun myötä. Lastensuojelun sijaishuollon kustannukset ovat nousussa. Valtuusto siirsi 509.000 euroa erikoissairaanhoidosta sosiaalityön alle. Määrärahan siirto liittyi mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen uudelleen järjestelyyn.

Suun terveydenhuolto

Talousarvio toteutui hyvin. Hyvän perustoiminnan ja vähäisten sairauspoissaolojen takia päästiin hyvään taloudelliseen tulokseen. Suuria investointeja ei tehty tällä kaudella.

Ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu ja maaseututoimi

Eläinlääkintähuollon sijaisuudet aiheuttivat ylimääräisiä henkilöstökuluja, mutta vastaavasti palveluiden ostoja ja muita ostoja oli normaalia vähemmän ja tuloja arvoitua enemmän. Talousarvion toteuma on 89,9 %.

Erikoissairaanhoidon

Erikoissairaanhoidon talousarvio on toteutunut suunnitelman mukaisesti. Erikoissairaanhoidon lähetemäärät ovat pysyneet tasaisina, samoin käyntimäärien ja hoitopäivien määrä. Pandemian seurauksena syntyneet hoito-

jaksot eivät aiheuttaneet merkittävää nousua erikoissairaanhoidon kustannuksissa. Valtuusto siirsi 509.000 euroa erikoissairaanhoidosta sosiaalityön alle. Määrärahan siirto liittyi mielenterveyskuntoutujien asumispalvelujen uudelleen järjestelyyn. Lapin sairaanhoitopiiri oikaisi jäsenlaskutustaan 613.000 eurolla. Palautus näkyy myönteisesti erikoissairaanhoidon toimintakatteessa.

Sivistyslautakunta

Arvioitavissa olevat sivistyslautakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Vuonna 2020 alkaneen koronapandemian vaikutukset näkyivät osaston toiminnassa edelleen.

Eräitä esimerkkejä:

- koulujen iltapäivätoiminta väheni merkittävästi,
- tapahtumia ei pystytty järjestämään entiseen malliin mm. Inari viikot peruttiin,
- myöskään kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin ei osallistuttu,
- useat osallisuuteen tähtäävät toiminnot ja hankkeet ovat viivästyneet koronan aiheuttamien kokoontumisrajoitusten takia.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että kouluterveyskyselyä olisi mahdollista hyödyntää nykyistä laajemmin sivistystoimen ja muiden toimialojen tavoitteiden asettamisessa ja mitaamisessa.

Talous

Sivistyslautakunnan osalta tilikauden talousarvio alittui yhteensä 857.556 euroa. Talousarvion toteumaprosentti oli 95 %.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen talousarvio alittui yhteensä 316.800 eurolla kokonaistoteuman ollessa 91,8 % talousarviosta. Merkittävin poikkeama oli henkilöstökuluissa, jotka alittivat talousarviossa arvioidun. Koronatilanteen vuoksi sekä lasten että työntekijöiden määrä varhaiskasvatuksessa väheni.

Vuonna 2021 oli edelleen pulaa nimenomaan saamenkielisestä työntekijöistä ja sijaisista, varsinkin Inarin kirkonkylässä ja Sevettijärvellä. Tästä syystä saamenkielistä iltapäivätoimintaa ei ole pystytty järjestämään 1–2. luokan oppilaille.

Inarinsaamen kolme kielipesää siirtyivät 1.8.2021 alkaen liikkeenluovutuksena Inarin kunnan varhaiskasvatukseen.

Varhaiskasvatuksessa otettiin käyttöön yhteistyössä erityisopettajan kanssa tehty valtakunnallisiin suosituksiin perustuva Lasten tuen portaat – ohjeistus, joka tehostaa tuen oikea-aikaista ja -laajuista kohdentamista tukea tarvitseville lapsille. *Tarkastuslautakunta toivoo, että oikea-aikainen tukeminen vähentää raskaampien lastensuojelullisten toimenpiteiden tarvetta. Tarkastuslautakunta esittää, että tälle toiminnalle asetetaan tarkoituksenmukaiset tavoitteet ja mittarit tulosten seuraamiseksi.*

Esi- ja perusopetus

Perusopetuksen toteuma oli 97,5 % talousarviosta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta talousarvio alittui 159.000 eurolla. Koronavirusepidemian aikana palvelun käyttö on vähentynyt huomattavasti. Ostoja onnistuttiin myös vähentämään menestyksekkäästi, joka synnytti yhteensä 83.000 euron kustannussäästön.

Valtuuston määrittämiä oppilasryhmien rajoja ei ylitetty vuonna 2021. Suurimmassa opetusryhmässä oli 22 oppilasta Ivalon ala-asteella ja Inarin koululla. Syksyllä 2021 esiopetuksen aloitti 55 ja perusopetuksessa oli yhteensä 548 oppilasta. Peruskoulun päättötodistuksen saivat kaikki 59 koulunsa päättäneitä. Tätä voidaan pitää positiivisena saavutuksena.

Inarin kouluissa toteutettiin 2021 kouluterveyskysely peruskoulun 4. ja 5. luokkalaisille ja peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisille sekä lukion 1. ja 2. vuosiluokalle. Lautakunta käsittelee tuloksia kokouksessaan 8.12.2021: *"Inarissa tulokset ovat joltakin kohdin aiempaa heikommät. Yksinäisyyden kokemus on lisääntynyt, keskustelun tarve kasvanut ja tarvetta on havaittavissa psykososiaaliselle työlle."* (lainaus sivistysjohtajan esittelytekstissä). *Tarkastuslautakunta kysyy, miten tulokset tullaan huomioimaan kasvatus- ja opetustoiminnassa ja sen tavoitteissa?*

Inarin kunnan 87 opettajaa täyttivät kelpoisuusehdot 93 prosenttisesti. Haastavinta on saada saamenkielistä opetushenkilökuntaa. *Tarkastuslautakunta toteaa tilanteen parantuneen.*

Lukiokoulutus

Ivalon lukion talousarvion nettototeuma oli 91,5 %. Tämä johtui pääosin oppilasmäärän pientymisestä. Kaikki syventävät kurssit eivät toteutuneet ja näin ollen opettajien ylittynyt vähenivät tai jäivät kokonaan pois.

Syksyn 2021 laskentapäivänä Ivalon lukiossa oli yhteensä 66 oppilasta (2020: 65). Syksyllä 2021 opiskelun aloitti 24 oppilasta.

Koronavirustilanne on vaikuttanut myös lukion toimintaan. Maaliskuussa 2021 opiskelijat olivat 2 viikkoa etäopetusjaksolla. Lisäksi yhtäkään suunniteltua osallistumista täydennyskoulutuskursseille ulkomailla ei voitu toteuttaa arviointivuoden aikana.

Vuonna 2021 lukiosta valmistui 17 ylioppilasta. Lukion oppimäärä sisältää vähintään 75 kurssia ja ylioppilaat suorittivat keskimäärin 79,12 kurssia.

Syksyllä 2021 tuli voimaan oikeus maksuttomaan toisen asteen opiskeluun. Uudistus ei ole toistaiseksi aiheuttanut merkittäviä kuluja.

Kirjasto

Kirjaston menot eivät toteutuneet vuonna 2021 suunnitellusti. Budjetin toteuman ylijäämään vaikutti olennaisesti koronavirustilanne sekä hanketoiminta. Kirjaston henkilöstötilanne oli koko vuoden poikkeuksellinen ja vaikutti osaltaan toimintaan ja budjetin toteumaan.

Uusi kirjastotoimenjohtaja aloitti työnsä 7.6.2021.

Syksyllä 2021 pystyttiin aukioloaikoja normalisoimaan. Edelliseen vuoteen verrattuna kirjaston kokonaisaukioloaika kasvoi 31 % ja omatoimiaukiolo 52 %.

Kansalaisopisto

Kansalaisopiston talousarvio alittui 0,6 % eli 3000 euroa. Kauden nettomenot olivat yhteensä 487 800 euroa.

Opiskelijoita oli vuonna 2021 yhteensä 2044, joista netto-opiskelijoita 962.

Määräaikaisiin työsuhteisiin palkattiin 46 tuntiopettajaa.

Ainealueista suosituimpia olivat musiikki, kädentaidot, tanssi ja liikunta sekä kuvataiteet ja muotoilu.

Kulttuuri

Kulttuuritoimen tavoitteet toteutuivat vain kohtuullisesti vuonna 2021 AVI:n antamien katsojamäärärajoituksiin nähden. Koronavirustilanteen aiheuttaman tapahtumien osallistujarajoitusten takia lipputulot vähenivät huomattavasti ja talousarvio ylittyi. Vuoden 2021 talousarvion toteuma oli normaalivuodesta poikkeava.

Varsinaisia tapahtumia järjestettiin 147 ja lisäksi toteutettiin 7 nettitapahtumaa lapsille.

Vapaa-aikatoimi

Covid-19 vaikutti erityisesti liikuntatilojen käyttömääriin ja ohjaustoimintaan. Tapahtumia järjestettiin mahdollisuuksien mukaan ulkotapahtumina.

Keppiheppakerho toimi aktiivisesti kesän ja syksyn ajan, samoin Ivalon skeittiparkki. Inarin kirkonkylään avattiin syyskuussa uusi skeittiparkki. Liikennepuisto toimi 28.6.–27.7. ja kävijöitä oli 849.

Ennakoimattomat toimintakulut kuten mm. uimahallin sijaisjärjestelyjen henkilöstökulut aiheuttivat talousarvion ylitystä.

Nuorisotyö

Nuorisotilojen, Stönön ja Vintin, toimintaa hoidettiin aktiivisesti edellisvuoden tapaan ja nuorille järjestettiin erilaisia tapahtumia.

Investoinnit

Ivalon koulukeskuksen rakentaminen sujuu suunnitellusti ja oppilaat pääsevät uuteen kouluun syyslukukauden 2022 alkaessa.

Inarin koulun rakentamispäätös tehtiin syksyllä 2021.

Sevettijärven koulun rakennushanke ei toteutunut arviointivuonna. Hankkeen toteuttaminen siirtyi vuodelle 2022.

Kunnan kokonaistaloudellisten tavoitteiden toteutuminen

Tuloveroprosentti

Kunnan tuloveroprosentti on 19,0 %. Tuloveroprosentti on pystytty pitämään samana jo usean vuoden ajan. Tuloveroprosentti on edelleen Lapin kunnista alhaisin.

Käyttötalous

Käyttötalouden sekä talousarvion sitovuustason osalta taloudelliset tavoitteet saavutettiin.

Talousarvion käyttösuunnitelmien nettomenot toteutuivat peruskunnassa noin 2 miljoonaa euroa arvioitua pienempinä. Sivistyslautakunnan nettomenot alittuivat noin 0,858 miljoonaa euroa. Sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisen toiminnan nettomenot alittuivat puolestaan noin 0,788 miljoonaa euroa. Kunnanhallituksen nettomenot alittuivat 0,167 miljoonaa euroa. Kehittämis- ja yhteistyöhankkeiden nettomenot alittuivat noin 0,115 miljoonaa euroa.

Kalatalouden kehittämisrahasto

Nettomenot alittuivat talousarvioon verrattuna, toteutuman ollessa 75,9 %. Toimintamenoja oli hieman suunniteltua enemmän. Vastaavasti tulot toteutuivat arvioitua suurempina, toteuma oli 16.000 suurempi. Taustalla vaikuttaa muun muassa sähköveroluokan muuttuminen I luokasta II luokkaan vv. 2018–2020. Inergia Oy palautti ko. vuosina syntyneen erotuksen. Vuoden 2021 osalta on odotettavissa vastaava palautus.

Poistojen määrä oli noin 83.000 euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostui yhteensä 45.918 euroa. Rahastoa lisättiin vastaava määrä. Kertomusvuodelle suunnitelluista investoinneista toteutui Veskonien kalahallin laajennukseen liittyvää suunnittelutyötä. Varsinainen laajennustyö on siirretty siirtämään vuodelle 2022, koska hankkeen kustannusarvion on noussut eikä ELY-keskus myöntänyt hankkeelle rahoitusta. Lisäksi vuodelle 2020 budjetoitu Inarin kalahallin vakuumikoneinvestointi siirtyi toteutettavaksi vuodelle 2021, sillä ELY-keskuksen rahoituspäätös on saatu vuoden 2021 puolella. Investointien toteutumat on esitetty tilinpäätöskirjan investointiosassa.

Ruokapalveluliikelaitos

Tilinpäätös oli alijäämäinen noin 240.000 euroa. Alijäämään vaikutti ostojen nousu talousarvioon verrattuna, talousarviossa ei varauduttu nousuun. Ostojen nousuun vaikutti varautuminen COVID-19 pandemiaan. Huomattava nousu oli elintarvikkeissa, puhdistusaineissa ja –tarvikkeissa. Järjestelmävaihdokseen liittyvät muutostyöt ja ohjausjärjestelmän kehittäminen vaikuttivat myös kulujen nousuun. Alijäämään vaikutti osaltaan myös myyntituottojen alittuminen. Myyntituottojen alittumiseen puolestaan vaikutti COVID-19 ohjeistukset. Muun muassa terveyskeskuksen työpaikkaruokailun rajattiin ainoastaan terveyskeskuksen tiloissa työskenteleville ja kokouksia järjestettiin osaksi Teams-kokouksina. Vuodelle 2021 ei ollut suunniteltuja investointeja.

Tilapalveluliikelaitos

Liikelaitoksen liikevaihto ei kattanut toiminnasta aiheutuneita kustannuksia, investoinneista aiheutuneita rahoituskustannuksia sekä poistoja ja arvonalentumisia. Tilikauden alijäämä on 976.673 euroa.

Konserni ja liikelaitokset

Konsernijaosto toimii kunnanhallituksen alaisuudessa ja sen tehtävänä on olla kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan tukena konserniohjauksessa.

Konsernijaoston keskeiseksi tehtäväksi on muodostunut yhtiöiden tavoitteellinen ohjaus sekä omistajan ennakokäsityksen antaminen erilaisiin valmisteltaviin asioihin, mikäli niiden suuruusluokka on selkeästi sellainen, että sillä on vaikutusta konsernitalouteen tai merkittävällä tavalla yhtiöiden toimintaan. Konsernijaoston etuna on, että se on kutsuttavissa varsin joustavasti kokoon ja siten tarvittaessa tukemassa myös kunnanjohtajan konsernijohtamista (Khall 276 § 18.11.2019).

Konsernijaosto on kokoontunut kolme kertaa ja käsitellyt vuoden aikana 22 §.

Konsernijaosto on käsitellyt konserniyhtiöiden yhtiökokous- ja strategia-asioita sekä antanut omistajaohjausta.

Kuntayhtiöt ja yhteisöt

Konserniyhtiöiden osalta tavoitteiden toteutumista oli avattu hieman paremmin kuin edellisenä vuonna, mutta tarkastuslautakunnan mielestä ei riittävästi kaikkien yhtiöiden osalta. *Tarkastuslautakunta painottaa edelleen, että yksiomaan toteamus "tavoitteet toteutuivat" ei anna riittävää kuvaa tavoitteiden toteutumisesta. Toimintakertomuksella ei ole riittävästi yksilöity miten tavoitteisiin on päästy. Lisäksi on epäselvää ovatko asetetut tavoitteet johtaneet muutokseen tai strategiseen tarkasteluun tai onko tavoitteiden saavuttamisessa koettu haasteita.*

Tarkastuslautakunta pyytää kunnanhallitusta ja konsernijaostoa kiinnittämään edelleen huomiota edellä mainittuihin asioihin ja kunnanhallitusta pyytämään tarvittaessa täydennyksiä.

Muut havainnot

Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastajan lausunnot tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä:

Esitämme tilinpäätöksen hyväksymistä.

Esitämme vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille tarkastamaltamme tilikaudelta.

Esitys tuloksen käsittelystä

Kunnanhallituksen esitys tuloksen ja aikaisemman ylijäämän käsittelystä on hyväksyttävä.

Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esityksiin.

Yhteenveto ja esitykset

Talousarviossa ja toimintasuunnitelmassa tavoitteiden esitysmuotoon on syytä kiinnittää huomiota siten, että niiden toteutumista voidaan mitata tai muuten arvioida. Tavoitteet, toiminnan kuvaus, mittarit ja tulostavoitteet tulee esittää selkeästi, järjestelmällisesti ja mahdollisimman yhdenmukaisesti. Tämän lisäksi erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että valtuuston talousarviossa ja toimintasuunnitelmassa asetetut tavoitteet esitetään tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa ja niihin otetaan kantaa ymmärrettävästi ja johdonmukaisesti. Kuntalaisen ja valtuutetun tulee saada tilinpäätös- ja toimintakertomusasiakirjasta selkeä käsitys siitä, mitä tavoitteita valtuusto on asettanut, millaista toiminta on ollut, onko tavoitteet saavutettu ja miten se tiedetään.

Tarkastuslautakunta esittää harkittavaksi tilinpäätös- ja toimintakertomusasiakirjojen modernisointia ja päivitystä, valtuuston asettamien tavoitteiden, toiminnan kuvauksen ja niihin liittyvien mittareiden esittämistavan yhdenmukaistamiseksi ja selkeyttämiseksi koko kunnassa ja kuntakonsernissa.

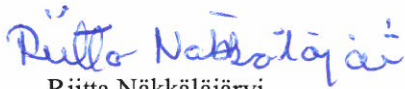
Ivalossa 25. toukokuuta 2022

Arto Leivo
puheenjohtaja

Arto Valo
jäsen

Riitta Näkkäläjärvi
jäsen

Kari Lohiniva
jäsen

Kai Jentala
varajäsen